

Karel Hynek Mácha: Máj – Rozbor díla

Jakub Rádl

Výňatek

Klesla hvězda s nebes výše,
mrtvá hvězda siný svit;
padá v neskonečné říše
padá věčně v věčný byt.
Její pláč zní z hrobu všeho,
strašný jekot, hrůzný kvíl.
„Kdy dopadne konce svého?“
Nikdy - nikde - žádný cíl.
Kol bílé věže větry hrají,
při níž si vlnky šepotají.
Na bílé zdě stříbrnou zář
rozlila bledá lůny tvář;
však hluboko u věži je temno pouhé;

(...)

Po měsíce tváří jak mračna jdou,
zahalil vězeň v ně duši svou;
myšlenka myšlenkou umírá.

(...)

„Hluboká noc - temná je noc! -
Temnější mně nastává - - -
Pryč, myšlenko!!“ - A citu moc
myšlenku překonává.

Hluboké ticho. - Z mokrých stěn
kapka za kapkou splyne,
a jejich pádu dutý hlas
dalekou kobkou rozložen,
jako by noční měřil čas,
zní - hyne - zní a hyne -
zní - hyne - zní a hyne zas.

„Jak dlouhá noc - jak dlouhá noc -
však delší mně nastává. - - -
Pryč, myšlenko!“ - A hrůzy moc
myšlenku překonává. -
Hluboké ticho. - Kapky hlas
svým pádem opět měří čas.

personifikace hvězdy
epiteton, oxymóron, přesah hvězdy z prvního verše

anafora, aliterace, paronomázie

gradace, onomatopoeie
řečnická otázka
paronomázie
aliterace
personifikace, onomatopoeie
zachycení atmosféry
poetismus, eufonie

metafora
epizeuxis, eufonie(m)

gradace, epizeuxis, eufonie(m)

apostrofa, expresivní vyjádření

epiteton, elipsa
epizeuxis, onomatopoeie
personifikace

anafora, epifora, epizeuxis, paralelismus

gradace, opakující se motiv noci

apostrofa, personifikace, metafora

epiteton, elipsa, onomatopoeie, personifikace, symbol pro měření času
eufonie(k,s)

Tématická složka díla

- **literární druh a žánr:** lyricko-epický, básnická povídka
 - veršované, lyrika hraje velkou roli, lze vysledovat příběh
- **téma a motiv:**

- hlavní téma: osud a smrt Viléma, vůdce zbojníků, jeho láska k Jarmile
- další motivy v díle: májová příroda, kontrast temného příběhu a zamilované májové přírody, tragická láska, smrt, vina, vražda otce, sebevražda Jarmily, loupežníci, máj,
- kapání vody v druhém zpěvu symbolizuje čas zbývajících do popravy
- lidové pověsti se promítají do sboru duchů
- vlastenectví se promítá do lásky k přírodě
- **časoprostor:** údolí pod Bezdězem u Máchova jezera, 1., 2. květen, konec 18. století, návrat po sedmi letech
- **zasazení výňatku do kontextu díla:**
 - časoprostor: druhý zpěv
 - obsah: Vilém je ve vězení, snaží se nemyslet na smrt, uvědomuje si, že se blíží
- **kompoziční výstavba:**
 - chronologická kompozice
 - dělení: předzpěv (v původním vydání), zpěv, intermezzo, zpěv, zpěv, intermezzo, zpěv
 - předzpěv – nehodí se ke zbytku díla, původně ale byl považován za nejlepší část máje (po Nerudu)
 - 1. zpěv – popis prostředí, Jarmila se dozvídá, že Vilém byl odsouzen, protože ho podvedla s jeho otcem a on ho zabil.
 - 1. intermezzo – sbor duchů připravuje pohřeb
 - 2. zpěv – Vilém je ve věznici a přemýšlí nad smrtí, vinu dává svému otci (ne sobě či Jarmile), nejen za Jarmilu, ale také za to, že ho donutil stát se loupežníkem
 - 3. zpěv – poprava Viléma, nejvýraznější projev kontrastu mezi májovou přírodou a pochmurným dějem
 - 4. zpěv – Hynek se vrací k Vilémově popravišti, ztotožňuje se s jeho myšlenkami, naznačeno „*Hynku! Viléme!! Jarmilo!!!*“

Kompozice, postavy

- předzpěv – není důležitý k dílu, je v něm silný projev vlastenectví
- 4. zpěvy
- **vypravěč / lyrický subjekt:**
- o vypravěči nejsou žádné informace
- **vyprávěcí způsoby:**
 - 1.–3. zpěv vyprávěn v *er* formě
 - 4. zpěv je psán v *ich* formě
- **veršová výstavba:**
 - první zpěv – verš vázaný, jamb, 8 slabik
 - druhý zpěv – vázaný verš

Postavy

- **Vilém**
 - zamilovaný do Jarmily, žárlivý
 - typický romantický hrdina
 - na okraji společnosti
 - nešťastná láska, smutek, →
 - rozpor mezi temnými stránkami osobnosti (zabil otce, je loupežník) a láskou k Jarmile
 - nechce myslet na smrt, nevěří v posmrtný život

- **Jarmila**
 - Vilémova milá, svedena jeho otcem
 - neunesla vinu a spáchala sebevraždu
 - není v díle příliš charakterizována, nejsou zmíněny okolnosti nevěry
- **Hynek**
 - objevuje se jen na krátkou dobu na konci díla
 - soucítí s Vilémem
- Vilémův otec – záporná postava, nepřevzal odpovědnost
- strážný – soucítí s vězněm
- sbor duchů – těší se na Viléma, protože jako nový duch bude muset strážit

Jazyk

V díle se vyskytuje mnoho **kontrastu** mezi májovou přírodou a pochmurným dějem.

- náznak pochmurného děje hned ze začátku „*Jezero hladké v křovích stinných zvučelo temně tajný bol*“

Dílo je psáno archaickou češtinou. Často se vyskytují proudy oxymoronů. Zpěvný jazyk

- eufonie
- onomatopoeie „*řinčí řetězů hřmot*“

Mnoho inverze za cílem dodržení rytmu

Výňatek

- jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku
 - mnoho eufonie, onomatopoeie a odmlk navozuje pocit beznaděje, ubíhajícího času

Literárněhistorický kontext

Mácha

- studoval filosofii a práva v Praze, aktivista revolucí
- vztah s Marinkou Štichovou, Eleonorou Šomkovou
- zemřel na nemoc z vody při hašení požáru
- typický zástupce světového romantismu
- psal jako koníček, inspirován zahraničními autory
- psal poezii a lyrizovanou prózu, snaha o dramata, kreslil
- významná díla
 - povídky **Obraz ze života mého**, **Pouť krkonošská**, román **Cikáni**, **Kat–Křivoklad**

Kontext díla

- spadá do 3. fáze národního obrození
- dílo nebylo ve své době pochopeno, jelikož nereflektovalo ideály národního obrození
- na začátku byla předmluva, která byla přehnaně vlastenecká a ve své době jedinou doceněná část díla
- Karel Hynek Mácha (1810–1836) byl českým autorem 3. fáze českého národního obrození
- inspirován zahraničními autory (Shakespeare, Goethe, ...) byl typickým představitelem světového romantismu, za své doby ale nepochopen
- psal především prózu (povídky, romány, obrazy), také poezii (Máj)
- inspirován krajinou
- většina jeho děl byla vydána až po jeho smrti ve 26 letech na zápal plic
- další díla:
 - Kat: Křivoklad
 - Obrazy ze života mého
 - Poutí krkonošská
 - Cikáni

Současní autoři

- Josef Kajetán Tyl
- Karel Jaromír Erben

Zdroje

1. MÁCHA, Karel Hynek. Máj. Praha : Dr. František Bačkovský, 1905. 48 s.
2. vlastní poznámky z hodin